

Möln konuşması, 20.11.2016, Köln

"Möln kendini suçsuz hissediyor" ya biz?

Doğan Akhanlı

Sayın Konuklar, Sevgili Dostlar, Sevgili Arslan Ailesi,

Arslan Ailesine ve düzenleyenlere, bugünkü anma toplantısında bana konuşma izni verdikleri için çok minnettarım. Bu benim için yerine getirilmesi son derece güç, siyasi ve kişisel sorumluluk anlamını taşıyor.

10 yaşındaki Yeliz Arslan, 14'üne yeni adım atmış Ayşe Yılmaz 51 yaşındaki Bahide Arslan'ın katledildiği Kasım 1992 kundaklaması olmasaydı, Möln şehri ve kavramı muhtemelen hayatımda önemli bir yer işgal etmezdi. Almanya'nın kuzeyinde küçük bir kasabada, yabancı olarak nitelendirilen üç insanın öldürüldüğünü duyduğum günlerde, ailemle beraber uzun bir takibat sürecini geride bırakmış, Almanya'da yeni bir hayata başlama hazırlığı içindeydim. Dolayısıyla, bu şehri, bu hadise mekanını, sıradan bir kelime gibi ifade etme şansım yok.

1992 aralığında "Möln kendini suçsuz hissediyor", diye yazmıştı, „Die Zeit" gazetesi.

Kundaklamanın yapıldığı 23 Kasım 1992 gününden önceki son eyalet seçimlerinde, aşırı sağcı "Deutsche Volksunion" (DVU) ve "Republikaner" yüzde 11,4 oy aldıkları halde, Möln kendini suçsuz hissedebilmişti.

Kundaklamadan iki yıl sonra, seçim kampanyasında seçmenlerden biri şu kelimeleri sarfederken, Möln kendini suçsuz hissedebilmişti: „Bir tartışma toplantısında Türklerden birine „neden sokağa çıkarken eşlerinizin başını örttürüyorsunuz şeklinde bir soru sormuş,sözümüne, „Bu bizim kültürümüz, sizi ilgilendirmez“ şeklinde bir cevap almıştı. „Dolayısıyla“ diye yorumluyordu Möln kasabasından bu vatandaş, „eşleri kapalı olmasaydı, yakılıp öldürülmezlerdi“

„Möln kendini suçsuz hissediyor”

Kundaklamandan çok sonra, Möln belediyesi, evsiz kalan Arslan ailesini, ya bir barakaya taşınmaları ya da saldırıya uğradıkları Mühlenstraße 9 numaradaki evlerine geri dönmeye zorladığında da Möln kendini suçsuz hissedebilmişti.

Arslanlar öldürüldükleri yere geri dönmeye karar vermişlerdi.

"Orada yaşadığımız yıllar", diyor Ibrahim Arslan, „cehennem gibiydi. Nenemin, Yeliz ve Ayşe'nin can verdiği odalarda, annemin pencereden atladığı yerlerde dolaşmak zorundaydım.“ Babası Faruk Arslan orada yaşadıkları yıllarda, yeni bir kundaklamaya maruz kalma korkusuyla gece boyu, çocuklar sabahları uyanıncaya kada nöbet tutmuştu (Spiegel, 20 Kasım 2012)

Buna rağmen, Mölln kendini suçsuz hissediyordu.

Kundaklama korkusuyla güneş doğuncaya kadar nöbet tutmanın ne demek olduğundan haberim var benim. Mölln alevler içindeyken, bugün Bergisch Gladbach'taki Halk Yüksek okulunun bir sınıfını bizim gibi mülteci bir Kürt ailesiyle beraber paylaşıyor, geceleri sürekli nöbet tutuyorduk. Bu yüzden, benim Almanya'daki sürgün hayatımın, Mölln kundaklaması ile çok sıkı bir bağı söz konusudur

Mölln değil de, Faruk Arslan kendini suçlu hissediyordu, çünkü kundaklamanın olduğu gece Hamburg'da kardeşinin yanındaydı. “Bir arkadaş aradı, eviniz yanıyor!” diyerek bu korkunç haberi ulaştırmıştı kendisine. Kardeşiyle beraber Mölln'e ulaştıklarında, oturdukları evin alevleri halen sönmemişti ve o günden beri Faruk Arslan, ailesi alevlerle boğuşurken yanlarında olamadığı için suçluluk duygusundan kendini kurtaramamıştı.

Ayşe Yılmaz, Yeliz ve Bahide Arslan'nın cenazeleri Hamburg havaalanından, memlekete yolcu edilirken, taziye için hazır bulunan yüzlerce öfkeli kalabalığa coplarla saldıran polisler de kendilerini suçlu hissetmemişler, Arslan ailesinin hayatta kalan bireylerini coplamaktan utanç duymamışlardı.

„Başsağlığı turizmi“ yapmayacağı gerekçesiyle cenaze törenine katılmayı reddeden dönemin Şansölyesi Helmut Kohl de kundaklamadan dolayı asla kendini suçlu hissetmemişti.

Herşeye rağmen Arslan ailesinin hayatta kalan bireyleri 2000 yılına kadar Mölln'de yaşamaya, Beate Klarsfeld'in konuşmacılar listesinden çıkarılmak istendiği yıla kadar, her kasım ayında anma toplantılarına katılmaya devam ettiler. Karanlık bir geçmişi olan eski şansölyelerden Kiesinger'e şamarıyla ün kazanmış olan Beate Klarsfeld, başkalarını yanı sıra Lyon kasabı Klaus Barbie, Paris Gestapo-Şefi von Kurt Lischka ve Suriye'de yaşadığını tespit ettiği Eichmann'ın muavini Alois Brunner gibi kitle katliamcılarının yakalanmalarını ve hukuki cezalandırılmalarını sağlamıştı. Akıllalmaz bir boyuta ulaşan Almanya'nın şiddet geçmişiyle yüzleşme mücadelesinin öncülerinden biri olan Beate Klarsfeld'in konuşmacı olması istenmemiş, Mölln kendini suçsuz hissetmeye devam ederken, Mölln konuşması

sürgüne gitmek zorunda kalmıştı. Bir konuşmanın sürgüne gitmesi çok yaşanmış, alışılmış bir olgu değildir.

Sürgünde yapılan anma konuşmalarından biri Argyris Sfountouris tarafından yapıldı. Argyris Sfountouris, üç yaşındayken, SS-Birliklerinin Yunanistan'un Distomo köyünde 10 Haziran 1944 yaptığı katliamdan hayatta kalanlardan biriydi.

1991 sonunda Almanya'ya kaçtığımda, ne Beate Klarsfeld ne de Argyris Sfountouris'in adlarını duymamıştım. Almanya'nın tarihiyle ilgili bilgilerim çok kısıtlıydı. Almanya'ya ayak bastığımda Hoyerswerda adlı kasabada ırkçı bir saldırı yaşandı. Göçmen işçilerin ve mültecilerin yaşadığı yurtlar 500 kadar ırkçının saldırısına maruz kaldı. Çok geçmedi, 1992 yazında Rostock-Lichtenhagen'da benzeri bir saldırı oldu. Yüzlerce aşırı sağcı, onlara alkışlarıyla destek veren insanların katılımıyla, kundaklamaya müdahale etmeye çalışan itfahiye ve polisi engellediler.

9 Kasım 1992'de Köln müzisyenlerinin „ırkçılığa ve Neonazilere karşı mücadele“ çağrısına uyan 100.000 insan Köln- Chlodwigplatz'da meydanı doldurdu. Bu gösteride ben de vardım ve Alman toplumunun ırkçı saldırıları durdurulabileceği ümidine kapıldım ama daha iki hafta geçmeden, Mölln kundaklanması yaşandı. Kundakçılar önce altı Türkiyeli göçmen ailenin oturduğu Ratzeburger Straße 13 numaradaki evi ateşe vermiş, evde ikâmet edenler kendilerini pencerelerden atıp hayatta kalmayı başarırken, yollarına devam eden Failler, Arslan ailesinin oturduğu Mühlenstraße 9 numaralı evin koridoruna benzin dökerek kundaklamışlardı. Artık adları bilinen bu katiller, hadiseden sonra itfahiyeyi arayarak „Heil Hitler!“ diye slogan attıkları halde, soruşturmayı yürüten güvenlik görevlileri, yuvası nerdeyse söndürülmüş, Faruk Arslan'a şüpheli şahıs muamelesi yapmakta hiç sorun görmemişlerdi.

Ve Mölln kendini suçsuz hissetmeye devam etmişti.

Şimdi olduğu gibi o zamanlar da bir mülteci yurdunda, böylesine güvensiz bir ortamda yaşamak kolay katlanılır bir durum değildi. Mültecilik o zamanla da zor bir meşgaleydi. Çevremizdeki insanlar bize sürekli asla mülteci olduğumuzu kimseye söylememiz gerektiğini hatırlatıyorlardı.

Daha sonra bir „Wohngemeinschaft“a taşındık. Wohngemeinschaft sakinleri, bir mülteci ailesini korumak amacıyla bu kararı almışlardı. Oraya taşındıktan bir süre sonra, beş insan Solingen'de kundaklama sonucu katledildi. Gerçi kendimiz kısmen korunma altındaydık ama Solingen saldırısı şok geçirmemize neden oldu.

Mölln kendini suçsuz hissedebiliyorsa, neden Hoyerswerda, Rostock-Lichtenhagen, Solingen kendini suçlu hissetsin? Almanya'nın bütün şehirlerinin kendilerini suçsuz hissedebilmelerinin önünde ne engel var? Peki suçlu hissetmelerinin önünde ne engel var?

Solingen cinayetlerinden bir süre sonra iltica başvurumuz kabul edildi. Oturum hakkı kesinleşince, çevremizdeki insanların da insani ve mesleki dayanışmaları sonucu, yeni bir hayata başlayabilme, siyasi ve edebi projeleri gerçekleştirme şansını da yakalamış oldum. Aile bireylerinin ya da kendimin her an ırkçı bir saldırının hedefi olabileceğim bilincindeydim, buna rağmen, sonraki hayatımı şekillendiren ve belirleyen ırkçı saldırılardan korku değil, işte bu dayanışma tutumu oldu ki, bu dayanışma tutumu, benim kaçtığım bu ülkeyle, Almanya ile ilişkileri çok olumlu bir tarzda etkiledi.

Almanya „kaçtığımız“ daha doğru bir ifadeyle „kurtarıcımız“ bir ülke oldu. „Kurtarıcı“ kelimesini Arslan ailesinin önünde sarfederken zorlanıyorum. Susmak, Arslan ailesi gibi, göçmenlerin ve mültecilerin öldürüldüğü bir ülkede Almanya'ya ilişkin olumlu tecrübelerden hiç söz etmemek daha doğru bir duruş olabilir mi, diye de düşünüyorum aklımın bir yanıyla.

Şiddete maruz kalmanın o ülke ile ilişkileri nasıl değiştirdiğini biliyorum. İşkence görmüş, takibata uğramış olmak benim Türkiye ile ilişkilerimde ciddi bir tahribata yolaçmıştır. Doğduğum ve büyüdüğüm o ülke yılda yıla yabancılaştığım bir ülkeye doğru dönüşmeye devam ediyor.

Bütün bu deneyimler ve son olarak 2010 yılında yeniden kurtarılmış olmam, Almanya ile aramda olumlu duygusal bir ilişkinin gelişmesine neden oldu. Kaçtığım bu ülke ile ilişkilerim, ve algılarım Arslan ailesinden bu yüzden farklı bir minvalde gelişti.

Bu çelişkiyle, bu karşıtlıkla yüzleşmek kolay değil. Sizler benim kurtarıcım olan bu ülkede saldırıya uğradınız. Sevdikleriniz öldürüldü. Her seferinde, İbrahim'in, Namık'ın, Yeliz'in, katledilen Yeliz'in, katledilen Ayşe'nin dedesi Nazim Arslan'ın 23 Haziran 1993 tarihinde Schleswig Eyalet Yüksek Mahkemesi II. Cezadaresinde verdiği ifadeyi okurken gözyaşı dökmek için akla kararı seçiyorum:

„Halen olan biteni anlayamıyorum“ diyor Nazım Arslan, „23 Kasım 1992'de ailemin başına gelenleri anlayamıyorum. Öylesine korkunç ve acımasız. Eşim Bahide öldü. Torunlarım Yeliz Ayşe Yılmaz öldüler. Gelinim ... sakat kaldı, ağırlar içinde, varolan ailemiz artık, eski ailemiz değil. Eşim Bahide ailemizin odağı, hayatımın direği idi. Bize, Almaya işgücüne ihtiyacı olduğu için gelmemiz istendi, geldik, çalıştık. İkimiz de çalıştık... Bu zalimlik halen

hayatımızdı terketmedi. Ne zaman Mühlenstraße gitsem, ne zaman yakılmış evimizi görsem, o korkunç geceyi hatırlıyor, alevlerden yayılan kıvılcımları, itfahiyenin dönüp duran mavi ışıklarını görüyor, çığlıkları, siren seslerini ateşten yayılan çatırtıları duyuyor, alev dumanlarının eşimi nasıl yuttuğu gözlerimin önünde canlanıyor... Bu adamların, insanlık dışı siyasi ülkülerini hayata geçirmek için, Türk olduğumuzdan dolayı neden eşimin ve çocukların ölmek mecburiyetinde olduklarını anlamam mümkün mü? Gelmemiz istendi misafir işçi olarak çıktık geldik. Misafirperverliğin Türkiye’de ne anlama geldiğini biliyor musunuz?... Böylesine merhametsiz bir suçu anlamam mümkün değil“

Böylesine merhametsiz bir suçu benim de anlamam mümkün değil. Beni Arslan ailesiyle sıkı sıkı bağlayan duygunun ne olduğunu da biliyorum: Ağrı ve acılar. Çok farklı nedenlerden, farklı ülkelerde şiddete maruz kaldığımız halde, bizi kardeş yapan işte bu acılardır.

Niçin işkenceye uğradığımı eskiden de biliyordum, şimdi de. Neticede yeraltında mücadele yürüten kararlı biriydim. Komunistim ve ele geçirilirim çok ağır bir işkenceye uğrayacağımı biliyordum. Buna rağmen, Askeri diktatörlüğe karşı mücadele etme tutumunu terketmedim. Kendi köşeme çekilebilir, yurtdışına kaçıp kurtulabilirdim. Arslan ailesinin durumu farklıydı. İşlerini yapıyor, hayatlarını sürdürüyorlardı sadece. Nazım Arslan’ın çok doğru bir şekilde dile getirdiği gibi, öylesine keyfi bir cinayatin mağduru oldular ki, neden ölmek zorunda olduklarını bile anlamaları mümkün olmadı.

Arslan ailesini yoketmek isteyen, geçmişim imha ruhuydu. 1992 yılı sonundaki Köln konseri esnasında ve sonraki yıllarda, Alman toplumunun, geçmişin imha ruhuyla yüzleştiğini ve Nazilerin saldırı ve cinayetlerine karşı başkaldırdığını ve gerilettiğini düşünerek, geçmişin yok edici ruhunun asla başarıya ulaşamayacağı inancı kökleşti bende.

Almanya’nın göçmenler için güvenilir bir ülkeye dönüştüğüne içtenlikle inandım.

Möll’nün kendini suçsuz hissettiği cümlesi, provakatif, şaşırtıcı içeriğine rağmen, bir ölçüde gerçeği de yansıtıyor. Bu ülkede, Möll, Hoyerswerda, Rostock-Lichtenhagen ve Solingen’de suçlamak istemeğim yığınla insan yaşıyor.

NSU’nun açığa çıktığı yıla kadar, geçmişle ciddi bir biçimde uğraşan bu ülkede, ırkçılara ve milliyetçilere yer olmadığını düşünüyor, ırkçıların geçmişin imha ruhunun önemsiz bir kalıntısı olduğuna inanıyordum.

Çevremdeki arkadaşlarımla uyarı ve eleştirilerine rağmen bu duruşumu çok uzun süre korudum.

Türkiye’den farklı olarak, Almanya’nın kendi geçmişiyle yüzleşme tutum ve tecrübesinden heyecana kapılmış, Türkiye’deki tarihi suçlarla, şimdi yaşanan şiddet olgusu arasındaki ilişkiyi kavramış, bizatihi yaşadığım şiddetle, 100 yıl önce Ermenilerin yaşadığı soykırım arasındaki farklılığı sezmişim. Bu ilişki ve farklılıkları daha iyi kavrayabilmek için, Almanyanın şiddet tarihi ve Holocaust tutkulu bir ilgi alanıma dönüştü. Oysa uzun yıllar herkesin kendi tarihi ile uğraşması gerektiğini, Almanya’nın geçmişinin beni ilgilendirmemesi gerektiğini düşünüyordum.

Kendini Alman olarak tanımlayan ve o zamanlar sekiz yaşında olan kızımınla „Hayat Güzeldir“ adlı filmi seyredince tutumum kökten değişti. Filmden sonra kızım Alman kimliğini terketmek istedi. Tıpkı savaş sonrası kendi anne babalarının o korkunç suçu işleyebileceklerine inanamayan Alman çocukları gibi, kızım da, beraber oturduğumuz Alman arkadaşlarımızın anne babalarının asla suça bulaşmış olacağına inanmak ve Alman tarihi ile bir ilişkisi kurmak istemedi.

Kızımın „Allaha şükür ki Türküz“ şeklindeki tepkisinden dolayı soykırım ve kırımlar arasındaki ilişki ve bütün bu suçlarla evrensel düzeyde uğraşmanın olanağı üzerinde yoğunlaştım. Holocaust’un sadece Almanya’nın bir suçu değil, aynı zamanda bütün ülkeleri ve yeryüzünü ilgilendiren evrensel bir suç olduğunu ve onunla yüzleşme mesuliyetinin de evrensel bir karakter taşıdığına kanaat getirdim. Katıldığım eğitim gezilerini, eski toplama kampı, şimdinin anıt mekanları ziyaretlerim izledi ve bu uğraş sununda beni artık bir anma mekanına dönüşmüş olan Auschwitz’e sürükledi. Auschwitz ile uğraş, yaşadığım işkence ve şiddetinde anlamını değiştirdi ve oraya yaşananların boyutu, kendi yaşadıklarına daha farklı bir gözle bakmamı sağladı.

Şiddet tarihi ile yüzleşmenin evrensel karakteri olması gerektiğine inandığımdan dolayı bir grupla beraber yeniden Auschwitz’i ziyaret ettim. Grupta Roman ve Sintiler, Almanyalı, Türkiyeli, Yunanlılar da vardı. Her bir bireyin o anma mekanını ve şiddet geçmişini algılaması farklı oldu ama, hiç kimse, Almanya’nın bu şiddet tarihinin kendisini ilgilendirmediğini söylemedi. Geldiğim ülkenin tarihi ve Auschwitz’le yüzleşme, düşünce ve siyasi hayatımı belirleyen bir etkide bulundu. Almanya’da geçmişle yüzleşmenin sadece küçük bir grubun işi olmadığını, toplumsal bir olguya dönüştüğüne inandım. Kendi geçmişiyle yüzleşen Almanya ile kendimi çok iyi tanımlayabiliyordum. Kızıma, vatandaşlık terkedilerek şiddet tarihinden kurtulamayacağımız, yurt duygusu ancak yüzleşen toplum sayesinde edinebileceğimizi söyledim.

NSU-Terör hüccresinin açığa çıktığı 2011 yılına kadar Almanya'nın göçmenler için en güvenilir ülke olduğu fikrini ısrarla savundum.

Beni şok eden, Azrail kılığında ortalıkta dolaşan NSU-Katillerinin on insanı katletmeleri değildi. İnsanların kafalarındaki geçmişin imha fantazilerini silmek mümkün değildir. Geçmişle ne kadar yüzleşilirse yüzleşilsin, geçmişte olduğu gibi, gelecekte de bu türden katil ruhların ortaya çıkma ihtimalini dışlayamayız. Ne Almanya'da, ne de dünyanın başka bir köşesinde.

Benim için anlaşılmaz ve şok edici olan, o çok değer verdiğim, Almanya'nın hatırlama kültürünün birden bire işlevsiz kalmış olduğunu görmemdi. Ne bu terörü hazırlayan siyasal koşullar ne hadisenin geçmişle olan ilişkisi dair bir tartışma yürütüldü. Devlet kurumlarının aymazlığından söz etmek bile gerekmiyor. İlgili güvenlik güçleri sadece aymazlık içinde çırpınıp durmadılar, beş yıldan beri sürdürülen NSU- Mahkemsinden sonra denebilir ki, aynı zamanda suç ortakları olarak nitelenmeyi de hak ettiler.

Bütün bunlar böyleyken, kim kendini suçsuz ilan edebilir? Möln? Solingen? Köln ya da merkezi Köln'de olan Anayasayı Koruma Örgütü mü?

Çaresizlik duygusuna kapılmaksızın NSU-Mahkeme tutanaklarını, parlamento araştırma komisyonu raporlarını okuyamaz oldum. Hayal kırıklığına uğrayan sadece öldürülen insanların şüpheli şahıs muamelesi yapılan yakınları değil, bu devlete ve onun geçmişle yüzleşmesine inanan ve güvenen vatandaşı olarak ben de hayal kırıklığına uğradım.

Nazi-terörünü ne yazık ki engelleyemedik. Ne Solingen'den ne de NSU'dan sonra. Kendilerini suçsuz hisseden suç ortaklarının azalacağına artmış olması da cabası.

NSU-Tribunal adlı insiyatifin kamuoyuna duyurduğu bildiri de şu saptama yapılıyor: „NSU istisnai bir olgu değil, Almanya'nın ırkçılık tarihinin, yıllardan beri süregelen ve sayısız insanın hayatına mal olan ırkçı şiddet tarihinin bir parçasıdır. Bu tarih, yakılan mülteci yurtları, hergün vuku bulan saldırılar, Romanlara, mültecilere, göçmenlere karşı sürdürülen ayrımcılıkla sürdürülmeye devam ediliyor.“

„Möln kendini suçsuz hissediyor“ cümlesi, yığınla yalan ve reddedişi içinde barındırıyor. „Die Zeit“ gazetesi haklı olarak, 1992'deki suçsuzluk hissine yer olmadığına vurgu yaparken haklıydı. 24 yıl sonra da bunca ırkçı saldırıdan sonra, suçsuzluk hissine prim vermemeliyiz. Bunca insan ve kurumun halen suçsuzluk hissini arkasına saklanmak istemesi toplumsal bir çürümeden başka bir şey değildir. Sağ terör alıp başını gitmişken suçsuzsak, NSU-

Cinayetlerinde suçsuzsak, yıllar boyu cinayetleri açığa çıkarmama konusundaki tutumumuzdan dolayı suçsuzsak, bu sorumsuzluk selinin yol açtığı çaresizlik duygusundan kendimiz kurtarmak zorundayız.

Arslan ailesinin yorulmaz mücadelecı tutumunu örnek alarak, bir hatırlama ülkesine dönüşmüş olan Almanya'nın bu özelliğini korumak ve hatıralar için mücadeleyi sürdürmek mecburiyetindeyiz. İbrahim Arslan'ın dediğı gibi: „Kurbanlar figüran değildir. Onlar hadislerinin doğrudan şahididirler.“

Bu yüzden bugün burada sadece Mölln'ü değil, Almanya ve diğer ülkelerdeki şiddet tarihine de atıf yapıyor ve kurbanlarımızı anıyoruz. Bu yüzden tıpkı Kutlu Yurtsever ve Auschwitz'de hayatta kalan Esther Bejarano'nın başardıkları gibi evrensel bir hafıza mekanı oluşturmaya gayret ediyoruz.

Eğer azrail kılığıyla aramızda yaşayan katiller ve onların suç ortakları, tarihin imha ruhuyla yeniden hayatımızı cehenneme çevirmek istediklerini ilan ediyorlarsa, yapmamız gereken tek şey ayağı kalkmak ve karşılarına hayatın ruhuyla dikilmek olmalıdır.